

Η ιστορία του Ιερού και του Μαντείου των Δελφών

Η ιστορία του Μαντείου και του Ιερού των Δελφών είναι δεμένη, στα 1.500 περίπου χρόνια που έζησε, με την ιστορία όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του τότε γνωστού κόσμου, το Μαντείο με τους χρησμούς του συμμετείχε στα γεγονότα της εποχής του (χρησμός Κροίσου), στην ίδρυση πόλεων (αποικιών): με τα πλούτη του και την επιρροή του ήταν το μήλον της έριδος όλων των ισχυρών ελληνικών πόλεων και προκαλούσε όλα τα «βαρβαρικά» κράτη και φυλές για πάνω από χιλιά χρόνια.

Περπατώντας ανάμεσα στα ερείπια που σώθηκαν ξαναζούμε τις μεγάλες στιγμές των Ελλήνων με τις εθνικές εξάρσεις τους και τους μικροπολιτικούς ανταγωνισμούς. Το Ιερό είναι ο σωητήλος καθρέφτης της ελληνικής ιστορίας, διότι δεν υπάρχει γεγονός στο οποίο έμεινε ή αμέσως να μην έλαβε μέρος ή να μην πήρε θέση.

Μαρία Πεντάζου

Αρχαιολόγος

Από τα νεολιθικά χρόνια (4.000 π.Χ.) ως τα μυκηναϊκά (1.550 π.Χ. περίπου), φαίνεται ότι ο χώρος όπου αργότερα αναπτύχθηκε το Ιερό των Δελφών έμεινε ακατοίκητος. Σποράδια λίθινα εργαλεία βρέθηκαν σε διάφορες θέσεις:

Γύρω στα 1.600-1.550 π.Χ. ομάδες Αχαιών κινήθηκαν από τη Θεσσαλία προς τα νότια και ένα τμήμα τους έμεινε στη Φωκίδα. Τότε φαίνεται ότι ιδρύθηκε μια οργανωμένη πόλη, έδρα σημαντικής λατρείας, στο χώρο που αργότερα αναπτύχθηκε το Ιερό (βλ. κεφάλαιο Τοπογραφία). Στη θέση όπου αργότερα ιδρύθηκε το Ιερό της Αθηνών, Προναία, το είδος των ευρημάτων μαρτυρεί ήδη από την περίοδο αυτή την υπάρχη ενός δεύτερου τόπου λατρείας.

Στα 1.200 π.Χ. περίπου, εποχή που παρατηρείται σ' όλη την Ελλάδα καταστροφή των μεγάλων μυκηναϊκών κέντρων, καταστράφηκε και ο μυκηναϊκός οικισμός των Δελφών.

Ακολουθούν τέσσερις αιώνες για τους οποίους οι γνώσεις είναι πενιχρές. Είναι η περίοδος η γνωστή στην ελληνική ιστορία ως «σκοτεινοί χρόνοι», που στους Δελφούς εκπροσωπείται με ελάχιστα άστρακα. Η κεραμική αυτή εν τούτοις δείχνει σχέσεις με τη

Θεσσαλία, την Αττική, την Κόρινθο και την Ιθάκη.

Από τον 8ο π.Χ. αιώνα ο Πύθιος Απόλλωνας έχει εγκατασταθεί πιο στους Δελφούς. Το Ιερό έχει πάρει αρκετή έκταση και ο οικισμός απομακρύνεται προς τα δυτικά και ανατολικά του. Παράλληλα και η ακτινοβολία του Μαντείου και ο κύκλος επιμορφώσεων αυξάνονται με το πέρασμα του χρόνου. Αψευδής μάρτυρας το πλήθυς και η ποιότητα των αναθημάτων, που προσφέρονται από την Κρήτη, την Πελοπόννησο και τη Θεσσαλία αλλά και από τη Συρία και την Αρμενία και το Ιράν.

Τον 8ο αιώνα σημειώνονται μεγάλες αλλαγές στη ζωή των ελληνικών πόλεων: αλλαγές πολιτειακές και δραστηριοποίηση στον εμπορικό τομέα, με απακόλουθο την εξάπλωση του ελληνισμού και την ίδρυση αποικιών. Καθώς την περίοδο αυτή η θρησκεία επιτρέπει κάθε πινακή της ωρής, βλέπουμε το Μαντείο να παίζει σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά τα γεγονότα. Έτσι στη Σπάρτη οι θεομηκείς μεταρρυθμίσεις, που αποτελούνται από βάση του σπαρτιατικού κράτους, εμφανίζονται ως έργο του μυθικού Λυκούρου και περιβάλλονται με θεϊκό κύρος, αφού υπαγορεύπτηκαν από την Πυθία.

Και στο θέμα του αποικισμού τήταν σημαντική η συμβολή του Μαντείου, εφόσον οι πολεις ζητούσαν συνήθως τη συμβούλη του πριν αναλάβουν μια τέτοια επιχείρηση. Δεν είναι βέβαια δυνατό να υποθέσουμε ότι η Πυθία ή οι λερείς, που κατάγονταν αποκλειστικά από τους Δελφούς, είχαν γεωγραφικές γνώσεις τέτοιες, που να τους επιτρέπουν να ορίζουν τον τόπο εγκατάστασης μιας αποικίας. Πιθανότερο είναι ότι οι οικιστές, αφού έβρισκαν μόνοι τους την κατάλληλη περιοχή για εγκατάσταση, πήγαιναν μετά στο Μαντείο για ζητήσουν τη θεϊκή έγκριση καθώς και συμβούλη για τις θεότητες που θα προστάτευαν τη νέα τους πατρίδα. Έχει παρατηρηθεί ότι σε πρώτη φάση ζητήθηκε η έγκριση του Μαντείου για ίδρυση αποικιών από κράτη γειτονικά των Δελφών, όπως η Εύβοια, η Κόρινθος, η Αχαΐα και η Σπάρτη: οι πρώτες αυτές αποικίες αναπτύχθηκαν στην Κάτω Ιταλία και τη Σικελία.

Αργότερα όμως βλέπουμε τη σφαίρα επιρροής του Μαντείου και σ' αυτόν τον τομέα να επεκτείνεται: οι οικιστές που ζητούν συμβούλη κατάγονται από τη νησιά του Αιγαίου κι αργότερα από τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας, και οι νέες αποικίες που ιδρύονται δεν είναι μόνο στη Δύση αλ-

λά και στη Β. Αφρική και στην περιοχή του Ελλησπόντου.

Τον 7ο π.Χ. αιώνα μια θρησκευτική αρχικά ένωση, η Αμφικτυονία, αποκτά και μεγάλη πολιτική σημασία στην κεντρική κυριώς Ελλάδα. Κέντρο της ήταν το ιερό της Διημητρας στην Ανθήλη. Κυριάρχη δύναμη στην Αμφικτυονία ήταν οι Θεσσαλοί. Η δύναμή τους, βασισμένη σε ένα πανισχυρό ιππικό, απλώθηκε στα γειτονικά τους κράτη και έτσι έλεγχαν τις περιοστέρες ψήφους στην Αμφικτυονία. Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς οι Δελφοί έγιναν μέλος της Ένωσης. Το πιθανότερο είναι στα μέσα του 7ου αιώνα π.Χ. Ήδη οι Δελφοί με το Μαντείο τους ήταν πολύ πιο σημαντικοί από την Ανθήλη και φαίνεται ότι η Αμφικτυονία έτεινε να συγκεντρώσει τις δραστηριότητές της στο δελφικό ιερό, χωρίς ωστόσο να εγκαταλείψει τελείως και την αρχική της έδρα.

Στην πρώιμη αυτή περίοδο μια άλλη πόλη, γειτονική των Δελφών, εμφανίζει εξαιρετική ακμή, η Κρίσα (σημ. Χριστό). Ευνούμενη από τη θέση της, που από τη μαρειά, όντας οχυρή, την εξασφάλιζε από τους εχθρούς, ενώ από την άλλη της έδινε εύκολη πρόσβαση στη μεγάλη εύφορη πεδιάδα, το Κρισιά πεδίο, αλλά και στη θάλασσα όπου είχε λιμάνι, την Κίρρα, απέκτησε ισχυρό στόλο και κυριαρχούσε στη θάλασσα, που τότε έφερε το δόνομά της, Κρισιάς κόλπος (αργότερα Κορινθιακός). Λόγω της θέσης της η Κρίσα έλεγχε σχεδόν όλους τους δρόμους που οδηγούσαν στο ιερό των Δελφών -εκτός από εκείνουν που ερχόταν από τη Βοιωτία- και επέβαλλε φόρους στους προσκυνητές που, στην πορεία τους για τους Δελφούς, περνούσαν από τη έδαφη της.

Ιώσας αυτό το γεγονός, ίσως όμως και η δύναμη που είχε αποκτήσει η μικρή αυτή φωκική πόλη, που εμπόδιζε την έξοδο των Θεσσαλών προς τη θάλασσα, έγιναν η αιτία για τον Α' ιερό πόλεμο που κήρυξε η Αμφικτυονία στην Κρίσα και που σύμφωνα με την παραδοσιακή κράτησε δέκα χρόνια (600-590 π.Χ.). Στην έχρη τη μεγαλύτερη δύναμη παρέταν οι Θεσσαλοί με επικεφαλή τον Ευρύλοχο, του γένους των Αλευσάδων. Στον πόλεμο έλαβαν μέρος και οι Αθη-



ναιοί, με αρχηγό τον Αλκέμενα.

Αργότερα, θέλοντας να τονίσουν τη συμβολή τους, εμφάνισαν το Σόλωνα ως γεννικό αρχηγό των επιχειρήσεων. Αποφασιστική σημασία στην έκβαση του πολέμου είχε η συμμετοχή σ' αυτόν του Κλεισθένη, τυράννου της Σικυώνας, που απέκλειε την Κρίσα από τη θάλασσα. Η κατάληξη του πολέμου ήταν να εξαφανισθεί η Κρίσα «από πρωσόπου της γης». Οι κάτοικοί της εξανδραποδίστηκαν, η γη της έμεινε από τότε ακαλλιέργητη και αφερώθηκε στο ιερό των Δελφών.

Το τέλος του πολέμου σήμανε την ορημπτική έξοδο του Ιερού στην ελληνική ιστορία, την αύξηση της επιρροής του και την επιβαίωση της ανεξαρτησίας του κάτω από την προστασία της Αμφικτυονίας. Οι Δελφιώτες ήταν αρκετά έξιπνοι ώστε να μη διεκδικήσουν για τον εαυτό τους τα εύφορα εδάφη της Κρίσας, γεγονός που θα την επέσυρε την εχθρότητα των κρατών που είχαν πάρει μέρος στον Ιερό Πόλεμο. Με χρονοποίηση της Πυθίας επικυρώθηκε η λύση, να αποτελέσει το Κρισιάσιο Πεδίο ιερή γη της Απόλλωνα, που θα έμεινε ακαλλιέργητη και θα έβοσκαν μόνο τα ιερά ποιμνία. Με την επιλογή αυτή οι Δελφιώτες έγιναν «το μόνο επίσημο σώμα επαγγελματιών ιερέων στην Ελλάδα», εξασφαλίζοντας, χωρίς ιδιαιτέρο κόπο, ένα σταθερό εισόδημα. (Το ιερό έξακολουθεύει και σήμερα να εξασφαλίζει «τον επισιτισμό των Δελφιώτων»). Με τον τρόπο αυτό ήταν εύκολο να καλύψουν την Αμφικτυονία σε βοήθεια οποτεδήποτε το ιερό βρισκόταν σε κίνδυνο.

Είναι γνωστό ότι από την προϊ-

στορική εποχή γίνονταν στους Δελφούς μουσικοί αγώνες, κάθε οκτώ χρόνια, σε ανάμηνη του φόνου του Πύθιαν από τον Απόλλωνα. Τώρα, για να γιορτάστε η νίκη επι της Κρίσας, οργανώθηκαν για πρώτη φορά αγώνες γυμνικοί και ιππικοί, τα Πύθια. Στα πρώτα αυτά Πύθια δόθηκαν στους νικητές, για μοναδική φορά σε πανελλήνιους αγώνες, χρυματικά βραβεία από τα λαύρια της Κρίσας. Για δεύτερη φορά γιορτάστηκαν τα Πύθια το 582 π.Χ., έτος που σημειώνει την επίσημη αρχή τους και την οριστική τους μορφή. Τα Πύθια συντελέσαν στην εδραίωση της φήμης του Μαντείου ως τόπου πανελλήνιας σημασίας.

Πλούσιες είναι οι προσφορές που φτάνουν στο ιερό, όχι μόνο από ελληνικές πόλεις αλλά και από τους βασιλείς της Λαδίδας και από Ετρούσκους. Οι ελληνικές πόλεις προσφέρουν στο θέο μικρά ναόσημα οικοδομήματα, τους Θησαυρούς.

Το 548 π.Χ. μεγάλη πυρκαϊά καταστρέφει το ναό που το χτίσιμό του αποδίδονταν στους Τροφωνίου και Αγαμήδη. Όλες οι ελληνικές πόλεις αλλά και ο φαράω Άμασις προσφέρουν στους Αμφικτυόνες πόρους για το χτίσιμο ενός ναού μεγαλύτερου και λαμπτέρου.

Στη διάρκεια των Περισκίν Πολέμων (480-479 π.Χ.) τα περισσότερα κράτη της κεντρικής Ελλάδας που μετείχαν στην Αμφικτυονία είτε δεν αντιτάχθηκαν στους Πέρσες είτε τήρησαν φιλική στάση. Το ιερατείο των Δελφών μηδίζει για να συμειώσει, ενώ ταυτόχρονα η Πυθία δίνει στους «Ελλήνες ιδιαίτερα αποθαρρυντικούς χρησμούς. Τελικά, για να δικαιολογή-

σουν τη σωτηρία του ιερού την αποδίδουν σε θάυμα: οι ντόπιοι ήρωες Φύλακος και Αυτόνος έτρεψαν σε φυγή τους Πέρσες ρίχνοντας βράχους από τις Φαιδριάδες. Πάντως, προς το τέλος του πολέμου παίρνουν θέση υπέρ των Ελλήνων, οι οποίοι πρόθυμα ξεχνούν την αρχική συμπειφορά του Μαντείου και αφειρώνουν πλούσια δώρα και αναθήματα στο ιερό για τη νίκη. Από το τέλος του Α' Ιερού πολέμου ο Δελφοί ήταν ανεξάρτητη πόλη και δεν συμπειραμβανόταν στις χαραρές –εναλλασσομένων πόλεων-κρατών της Φωκίδας και της Λοκρίδας. Ο Αθηναίοι από την εποχή της μάχης στα Οινόφυτα (457 π.Χ.) αποκτούν πολιτική επιρροή στους βόρειους γειτονες τους και το 448 π.Χ. βοηθούν τους Φωκείς να καταλάβουν το ιερό για το περιλάβον στην ομοσπονδία των πόλεων τους. Τότε κηρύσσεται εναντίον των Φωκέων το Β' Ιερός πόλεμος. Οι Σπαρτιάτες οργανώνουν εκστρατεία με αποτέλεσμα οι Φωκείς να αποσύρθουν από το ιερό (447 π.Χ.). Μετά την αποχώρηση των Σπαρτιάτων οι Αθηναίοι επεμβαίνουν και παραδίδουν τους Δελφούς και το ιερό και πάλι στους Φωκείς. Βλέπουμε λοιπόν σ' αυτή τη σημαντική περίοδο –εν τω μεταξύ (431 π.Χ.)– εχει αρχίσει ο Πελοποννησιακός πόλεμος– το ιερό να αποτελεί «μήλο της έριδος» για τα ισχυρά κράτη. Και, παρόλο που αλλάζει τακτικά προστάτη, είναι τέτοιο το γόρτρο του που οι εμπόλεμοι καταφέγυονταν σ' αυτό για να συνάψουν, κάτω από την προστασία του Απόλλωνα, την Νικοίει Ειρήνη (421 π.Χ.), που κλείνει την πρώτη περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου.

Το χειμώνα του 373 π.Χ. ο ναός του Απόλλωνα καταστράφηκε από σεισμό, που είχε ως επακόλουθο και την πώση βράχων από τις Φαιδριάδες. Το καλοκαίρι του 371 π.Χ., σε πανελλήνιο συνέδριο συζητήθηκε η συμβολή όλων των Ελλήνων για την ανοικοδόμηση του ναού. Εξέλην ένα άωμα «ανοικονία» για να διαχειρίζεται τα χρήματα που θα συγκεντρώνονταν. Άλλα πριν τελεώσει η αποκατάσταση του ναού σημειώθηκαν πολλές αλλαγές στους Δελφούς και τη Β. Ελλάδα.

Το α' τέταρτο του 4ου π.Χ. αιώνα, μετά το τέλος του Πελοποννησια-

κού πολέμου, η Σπάρτη κυριαρχεί στον ελληνικό κόσμο. Το ιερό επιφελείται από την ηγεμονία της, γιατί του προσφέρει πλούσια αφειρώματα. Το 371 π.Χ. όμως, στη μάχη των Λεύκτρων, τα πράγματα αλλάζουν: οι Σπαρτιάτες νικήθηκαν από τους Θηβαίους και υποχώρησαν στην Πελοπόννησο, ενώ οι Θηβαίοι επέβαλαν την ηγεμονία τους.

Οι Βοιωτοί και οι Φωκείς ήταν παλιοί εχθροί. Πριν από την μάχη των Λεύκτρων οι Φωκείς, με την υποστήριξη της Σπάρτης, είχαν κατορθώσει να διατήρησουν την ανεξαρτησία τους. Τώρα όμως, που δεν μπορούσαν πλέον να υπολογίζουν στη βοήθειά της, αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν το Κοινό των Βοιωτών –όπου κυριαρχούσαν οι Θηβαίοι– στους πολέμους τους. Σε τούτους, κατά την εκτραπεία τους στην Πελοπόννησο οι Φωκείς έμειναν ουδέτεροι. Το γεγονός προκάλεσε την οργή των Θηβαίων, με αποτέλεσμα να εκτοξευθούν εναντίον των Φωκέων κατηγορίες ιεροσυλίας –καλύρρογχαν ιερό για της Κοίσας– στο Αμφικτυονικό Συνέδριο και να τους επιβληθεί βαρύτατο πρόδικτο (356 π.Χ.). Έτσι έκινησε ο Γ' Ιερός πόλεμος, που κράπτε δέκα χρόνια (356-346 π.Χ.). Ένας επιφανής Φωκεύς, ο Φιλόμπολος, επίεις τους συμπατριώτες του όχι μόνο να μην πληρώσουν το πρόδικτο, αλλά και να καταλάβουν τους Δελφούς (καλοκαιρι του 356 π.Χ.), τους οποίους, ως Φωκική πόλη, πάντα διεκδικούσαν. Τον Φιλόμπολο βοηθήσαν Δελφώτες εξέριστοι στην Αθηνά, Αθηναίοι, και η Σπάρτη με το βασιλιά Αρχιδάμο, που του έδωσε δεκαπέντε τάλαντα άλλα τάλαντα διέθεσε ο ίδιος ο Φιλόμπολος και έταν δημιουργήσεις ένα δυνατό μισθοφορικό στρατό. Είναι η εποχή που στην Ελλάδα δημιουργούνται μισθοφορικοί στρατοί, κι έτσι, με την κατάληψη του ιερού των Δελφών, ο Φιλόμπολος, εφόσον δεν είχε ενδοιασμός να χρηματοποιεί τους Θηβαίους που –είχε άφονα οικονομικά μέσα. Μετά το Φιλόμπολο, που αυτοκτόνησε ύστερα από την ήττα του στην Νέωνα (σημερινή Τιβεραΐα), αρχηγοί του στρατού των Φωκέων έγιναν κατά σειρά ο Ονόμαρχος, ο Φαύλος και ο Φάλακος. Όλοι οι Θηβαίοι του ιερού λεγεπαθήκαν για τις

ανάγκες του πολέμου, ο οποίος έληξε με ολοκληρωτή ήττα των Φωκέων από το Φιλόπολο της Μακεδονίας. Έτσι μια νέα δύναμη εμφανίζεται στην ελληνική ιστορία, η Μακεδονία. Με τη νίκη του επί των Φωκέων ο Φιλόπολος βρίσκει την ευκαιρία να επέμβει στα πράγματα της Νότιας Ελλάδας. Το 346 π.Χ. συγκελτείται ο Αμφικτυονικό συνέδριο στους Δελφούς, που πήρε τις ακόλουθες αποφάσεις: Οι Φωκείς εξώσθηκαν από το ιερό και την Αμφικτυονία, και τις δύο ψήφους, που διέθεταν σ' αυτήν, πήρε ο Φιλόπολος. Οι φωκικές πόλεις διαλύθηκαν σε χωριά, που δεν έπρεπε να απέχουν μεταξύ τους λιγότερο από δέκα στάδια και να έχουν περισσότερα από 50 σπίτια. Οι νικητές παρέδωσαν τα οπλά και τα άλογά τους και η Αμφικτυονία έκαψε τα πρώτα και ποιότερα τα δεύτερα. Επίστες υποχρεώθηκαν να καταβάλουν ετήσιο πρόστιμο 60 ταλάντων μέχρι να έπειταρώσουν στο Μαντείο όλους τους Θηβαίους που είχαν συλήσσει και που η αξία τους υπολογίστηκε σε 10.000 τάλαντα.

Ο Φιλόπολος επωφελήθηκε από τη συμμετοχή του στην Αμφικτυονία, την οποία έλεγχε με τις ψήφους τις δικές του αλλά και άλλων φιλικών προς αυτόν μελών, για να κανει παντηγυρική είσοδο στην νότια Ελλάδα. Προήρευσε και στα Πύθια του 346 π.Χ.

Πριν από τα γεγονότα αυτά η Μακεδονία δεν ασκούσε κακιά επίδραση στο ιερό. Μετά το 346 π.Χ. η Αμφικτυονία και μαζί της το Ιερό βρέθηκαν κάτω από την κυριαρχία του Φιλόπολο. Έτσι βλέπουμε τη μακεδονική μοναρχία να επιβάλλεται σ' ένα από τα πιο ισχυρά κέντρα της ελληνικής θρησκευτικής παραδόσης, απ' όπου συγχρόνως πήγαιε και πολιτική δύναμη. Το 339 π.Χ. άρχισε ο Δ' Ιερός πόλεμος, που στρέφοταν κατά των Αμφικτύων και κράτησε ένα χρόνο. Όλα έκινησαν κατά τη φθινοπωρινή σύνοδο της Αμφικτυονίας το 340 π.Χ., όταν ο Οζόλι Λοκροί κατέθεσαν πρόταση καταδίκης των Αθηναίων, γιατί ανάρτησαν, πριν να γίνουν κάποιες εξέλαστηριες τελεστρούγεις, τις αποτίες που είχαν πάρει στη μάχη των Πλαταιών από Πέρσες και Θηβαίους στο ναό του Απόλλωνα, του οποίου η οικοδόμηση είχε προχωρήσει. Ο Αισχίνης, μέλος

της αθηναϊκής αντιπροσωπείας, για να αντικρύψει τις καπηγορίες, επιτέθηκε στους Αμφισσέων κι έδειξε στους συνέδρους τις καλλιέργειες που είχαν κάνει στο Κρισαίο πεδίο, και την οχύρωση στο λιμάνι της Κίρρας. Έτσι αποφασίστηκε η κήρυξη του Δ' ιερού πολέμου εναντίον των Αμφισσέων, που έληξε με την άλωση της Αμφισσας από τον Φίλιππο. Με ένα στρατιωτικό ελιγμό ο Φίλιππος έφτασε στη Χαιρώνεια, όπου οι συνασπισμένοι Έλληνες αμφισβήτησαν την επιφύληση του στο Μαντείο και την ανάμεική του στα πράγματα της νότιας Ελλάδας. Η νίκη του το 338 π.Χ. επέβαλε και τα δύο.

Η δολοφονία του Φίλιππου το 336 π.Χ. άνοιξε το δρόμο προς την εξουσία στον Αλέξανδρο. Την ίδια χρονιά στο Αμφικτυονικό συνέδριο στη Θερμοπόλεις πέτυχε να του δοθεί η γηγεμονία των Ελλήνων. Ο Αλέξανδρος επιθυμούσε να αναγνωριστεί, όπως και ο πατέρας του, προστάτης του δελφικού Ιερού, τίτλος που άνωθα φινίεται αποτελεσμάτες ψύστη τιμή και για τους ισχυρούς της γης. Το 330 π.Χ., επιτέλους, ύστερα από καθυστερήσεις που οφειλόντων στον Γ' και στον Δ' ιερό πόλεμο, ολοκλήρωθε και καθαγιάστηκε ο δελφικός ναός του Απόλλωνα.

Στα ελληνιστικά χρόνια η σημασία του δελφικού Μαντείου διαρκώντων μειώνεται καθώς έχει περάσει πια η περίοδος των μικρών κρατών - πόλεων, που επιζητούσαν και σεβόνταν τους χρονούς του. Οι γηγεμόνες των μεγάλων βασιλείων της Ανατολής δεν φίνεται να έχουν ανάγκη τις συμβουλές του. Παρ' όλα αυτά εξακολουθούν να στέλνουν πλούσια δώρα αλλά και ανδρίστας τους. Ο Ζος π.Χ. αιώνας είναι η εποχή που οι περισσότερες ελληνικές πόλεις συνασπίζονται σε συμπολιτείες. Βέβαια συμπολιτείες υπήρχαν και τον 5ο π.Χ. αιώνα, αλλά τότε δεν είχαν μεγάλη πολιτική σημασία. Το 290 π.Χ. η Αιτωλική Συμπολιτεία καταλαμβάνει την πόλη και το Ιερό των Δελφών. Κανείς δεν ασχολείται να κηρύξει Ιερό πόλεμο εναντίον της. Οι Δελφοί χάνουν την επονεμία τους, αλλά διατηρούν την επονεμία τους.

Το 279 π.Χ. οι Γαλάτες κτύπησαν τους Δελφούς. Το Μαντείο επα-

νέλαβε το μύθο, όπως στα Περσικά, ότι τους καταπράσινοι οι τοπικοί ήρωες ρίχνοντας βράχους από τις Φαιδριάδες. Η αλήθεια είναι ότι τα εχθρικά στήριγματα που διατήρησαν την κυριαρχία τους στο Ιερό ώς το 190 π.Χ., όποτε απομακρύνθηκαν από τους Ρωμαίους. Παρόλο που το Μαντείο διάρκει φθίνει, διατηρείται σε τούτους κάπιο κύρος.

Το 86 π.Χ. ο Σύλλας λεηλάτησε το Μαντείο για να καλύψει τα έρδα των πολέμων του στην Ανατολή. Το 83 π.Χ. θρακικά φύλα λεηλατούν και αυτά το Ιερό, πυρπολούν τα ναό κι έτσι σβήνει το ασβεστό Ιερό πιρ. Ή παρκάμη πια είναι ραγδαία, το Μαντείο παραμένει, αλλά ως κέντρο φιλοσοφικού τόπου και εστία συγκέντρωσης σοφών. Στα ωμαϊκά αυτοκρατορικά χρόνια, εξαγίταις του παλιού του κύρους, διατήρησε κάποιου αυτονομία. Και μπορεί ο Νέρων, που έλαβε μέρος το 67 μ.Χ. στα Πύθια, να πήρε φεύγοντας 500 περίους αγάλματα, αλλά άλλοι αυτοκράτορες, ο Τραϊανός, ο Αδριανός και οι Αντώνινοι, ανανέωνταν τα προνόμια του. Ο Αδριανός μάλιστα επισκέφθηκε δύο φορές το δελφικό Ιερό. Ο Μέγας Κωνσταντίνος, αν και τιμήθηκε από το Ιερό, δεν διότασε να μεταφέρει πολλά αφειρώματα στη Νέα Ρώμη, την Κωνσταντινούπολη, για να τη στολίσει. Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης (360-363 μ.Χ.) έκανε μία απελπισμένη και ακάρη προσπάθεια να καθαρίσει το Μαντείο, αλλά ακόμη και η Πυθία απελπισμένη είπε, σύμφωνα με τη μετάφραση του Ν. Καζαντζάκη:

«Πέστε του βασιλιά γκρεμίστηκαν οι πλουσιότες αὐλές, εξάθη, δεν έχει ο Φοίβος πα καλύβι, ουδέ προφητικά χεῖ δάφνη, μήτη πηγή που να λαλεῖ· καὶ το μιλητικό νερό βουβάθη».

Το τελικό κτύπημα δόθηκε στο Μαντείο με το διάταγμα του Μεγ. Θεοδοσίου το 394 μ.Χ., που απαγόρεψε τη λειτουργία των Ιερών και την αρχαία λατρεία.

Σιγά-σιγά, με τα καταλισθήσεις των βράχων και χωμάτων, το Ιερό σκεπαστήκε.

Οι σεισμοί, η εγκατάλειψη και ο χρόνος έκλιψαν το Ιερό. Ένα μικρό χωριό, τα Καστρί, στήθηκε στη θέση του. Η πλημμυρίδα της Θεμανικής έξαπλωσης σκέπτα-

σε και το αρχαίο Μαντείο. Η παίσνα του Γυμνασίου έγινε στέρνα για να φαρεύει ο Τούρκος Μπέης. Τα αρχαία ερείπια χρησιμοποιούσθηκαν για να κτίσουν σπίτια. Η μνήμη όμως υπήρχε· οι αρχαίοι συγγραφείς που μιλούσαν για την αιγάλη των Δελφών υπήρχαν. Κι έτσι άρχισαν, σιγά-σιγά και ψάχνοντας, να έρχονται οι περιηγητές. Ο τόπος εντοπίστηκε, το Ιερό ταυτίστηκε. Με τη δημιουργία του νεοελληνικού Κράτους, μήτρα η αποκάλυψη των Δελφών στις προτέραιότητές του. Στα 1834 οι κάποιοι, με αναφορά τους στον Θωμά, ζητούν ίδρυση Μουσείου και προστασία των ευρημάτων. Αυτή είναι η πρώτη προσπάθεια που, μετά από 60 χρόνους περίπου μακρές και επιπονές διαδικασίες, οδήγησαν στην παραχώρηση της ανασκαφής στη Γαλλική Σχολή και στα εγκαίνια της έναρξης στις 8 Οκτωβρίου 1892.

Βιβλιογραφία

- Guide De Delphes
- aj) Le Site
- bj) Le Musée
- École Française d'Athènes, 1992.
- Δελφοί (οδηγός), B. Πεντάζος-Μ. Ζαρλά.

The History of the Oracle and the Sanctuary of Delphi

M. Pendazou

The history of the oracle and the sanctuary of Delphi is closely connected with the history not only of Greece but also of the entire then known world. The oracle and its forecasting the future responses have played a decisive role in the historic process and events of the time (oracle to king Croesus), and in the establishment of Greek colonies. Because of its wealth and strong influence it soon became the object of discord among the Greek cities and the most desired pray for all the «barbarian» nations and tribes and thus remained for over a thousand years. Walking among the ruins of the past splendour one recalls the great moments of the history of the Greeks, their national exaltations and petty political competitions. The sanctuary is the true mirror of ancient Greek history, since it has directly or indirectly participated in all the events of this glorious course.